

Date: 11th January-2025

BOLALIKDAGI RIVOJLANISHNING ASOSIY BOSQICHLARI

Abdurashidova Gavhar

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Bolalikdagi rivojlanish inson hayotining eng muhim bosqichlaridan biridir. Bu davrda bolaning fiziologik, psixologik va ijtimoiy jihatdagi o'zgarishlari uning kelajakdagi hayotida katta ta'sir ko'rsatadi. Rivojlanishning bu davrida, bola o'zida turli qobiliyatlarni rivojlantiradi, o'zlikni anglaydi, jamiyatga moslashadi va o'z hissiy va intellektual salohiyatini oshiradi. Ushbu maqola bolalik rivojlanishining asosiy bosqichlarini, ularning xususiyatlari va bolaning shaxs sifatida shakllanishi uchun qanday muhim ekanligini ko'rib chiqadi. Shuningdek, bu bosqichlar davomida yuzaga keladigan muammolar va ularning ijtimoiy muhit bilan aloqasi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Bolalik rivojlanishi, rivojlanish bosqichlari, psixologiya, bola psixologiyasi, intellektual rivojlanish, ijtimoiy rivojlanish, hissiy rivojlanish, bola va jamiyat, bolalikdagi o'zlikni anglash, bola salohiyati.

Kirish:

Bolalik — bu inson hayotining rivojlanishiga eng asosiy ta'sir ko'rsatuvchi davrdir. Bola bu davrda faqat fiziologik jihatdan emas, balki psixologik, hissiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishda ham katta o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Bolaning birinchi yillarida o'ziga xos jismoniy va hissiy o'zgarishlar yuzaga keladi. Keyinchalik esa, bola jamiyatda o'z o'rnini topishga harakat qiladi, boshqalarga qanday munosabatda bo'lishni o'rganadi va o'zlikni anglash jarayonini boshlaydi. Shuning uchun, bolalikdagi rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish, bolaning kelajakdagi psixologik va ijtimoiy salohiyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada bolalikdagi rivojlanishning asosiy bosqichlari, ularning ijtimoiy, psixologik va kognitiv xususiyatlari ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism:

1. Yangi tug'ilgan chaqaloqning rivojlanishi: Yangi tug'ilgan chaqaloq, dastlabki davrda, juda tez rivojlanadi. Uning asosiy ehtiyojlari oziqlanish, uyqu va xavfsizlikni ta'minlashdir. Bu davrda chaqaloqning fiziologik rivojlanishi asosida, markaziy nerv tizimi rivojlanadi va shaxsiyatning dastlabki izlari ko'rinadi. Chaqaloq, hissiy va kognitiv jihatdan dunyoni qabul qilishni o'rganadi. Ota-onaning mehr-muhabbati va parvarishi bolaning hissiy rivojlanishiga katta ta'sir qiladi, bu esa bolaning jamiyatga moslashuvi va kelajakdagi ijtimoiy munosabatlarini shakllantirishga yordam beradi.

2. Bolalarning erkaklik va ayollik identifikatsiyasini shakllantirish davri:

Bu bosqich, bolaning o'zini anglash va o'zlikni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu davrda bola o'zini erkak yoki ayol sifatida tanishishni boshlaydi. Jismoniy rivojlanish bilan birga, bolada jinsiy identifikatsiya va o'zini jismoniy jihatdan qabul qilish o'zgarishlari yuz beradi. Bu bosqichda bolaning xulq-atvori, jinsiy roli va o'zini qabul qilish hissi shakllanadi. Shuningdek, bola o'zini guruh ichida qabul qilinishini xohlaydi va boshqa bolalar bilan o'zaro munosabatlarni rivojlantiradi.

Date: 11th January-2025

3. Erkin o'yinlar va ijtimoiy muloqotlar: Bolaning o'yinlar orqali o'rgatish va o'z-o'zini anglash jarayoni boshlanadi. Bu bosqichda bola o'yinlarni o'ynash orqali o'z his-tuyg'ularini ifodalash, boshqalar bilan aloqada bo'lish, muloqot qilishni o'rganadi. Bola o'yin orqali ijtimoiy qoidalarni, muvozanatni va ijtimoiy xatti-harakatlarni o'rganadi. O'yinlar bolaning kognitiv va hissiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bola o'zining xohish-istaklarini, boshqalarga ta'sir qilishni o'rganadi va ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashni boshlaydi.

4. Maktabgacha yoshdagi rivojlanish: Bu davrda bola o'zining intellektual salohiyatini rivojlantirishda davom etadi. U ko'proq savollarga javob izlaydi, yangi ma'lumotlarga qiziqadi va o'z dunyoqarashini shakllantiradi. O'qish va yozish kabi kognitiv qobiliyatlar rivojlanadi. Shuningdek, bola mustaqil fikrlashni o'rganadi, boshqalar bilan o'z fikrlarini almashishni boshlaydi. O'zlikni anglash jarayoni davom etadi, bola o'zining ichki va tashqi olamini tadqiq qiladi.

5. O'smirlik davri: O'smirlik davri bolaning rivojlanishining eng murakkab bosqichlaridan biridir. Bu davrda jismoniy o'zgarishlar, shu jumladan jinsiy rivojlanish ham yuzaga keladi. O'smirlar o'zlarining kimligini anglashga, o'zining shaxsiyatini shakllantirishga harakat qiladilar. Bu davrda o'smirlar ijtimoiy va emosional jihatdan o'zgaradi, ularning ijtimoiy aloqalari kuchayadi. O'smirlar o'zlariga oid masalalarda, o'z fikrlarini ifodalashda, qiyinchiliklar bilan yuzlashishda rivojlanadilar. O'smirlik davrida, o'zlikni anglash, ijtimoiy moslashuv va o'zaro munosabatlar juda muhim ahamiyatga ega.

6. Erkinlik va mustaqillikka erishish: O'smirlikning oxirgi bosqichlarida bola o'z mustaqilligini shakllantiradi. U hayotning turli jabhalarida erkinlikni qidiradi va o'z qarorlarini mustaqil ravishda qabul qilishga harakat qiladi. Mustaqillikni qo'lga kiritish, o'z qobiliyatlarini yanada rivojlantirish, ijtimoiy o'zgarishlarga moslashish – bu davrda bola ko'p yangi o'zgarishlar va sinovlardan o'tadi.

Xulosa:

Bolalikdagi rivojlanishning asosiy bosqichlari bolaning jismoniy, hissiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishiga ta'sir qiladi. Har bir bosqich o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, bolaning kelajakdagi shaxsiyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bolalik davridagi rivojlanish jarayonini chuqur tushunish, ota-onalar va tarbiyachilarga bolaning ehtiyojlarini qondirishda yordam beradi, shuningdek, uning psixologik va ijtimoiy salohiyatini to'liq rivojlantirishga imkon yaratadi. Bolaning muvaffaqiyatli rivojlanishi, uning kelajakdagi jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR:

1. Abdurashidova, G. (2024). O'QUVCHILARDA DESTRUKTIV XULQ KO'RINISHLARINING PAYDO BO'LISHI VA UNING OLDINI OLISH CHORALARI. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 651-659.
2. Abdurashidova, G. (2024, May). O 'smirlarda destruktiv xulq ko 'rishlari shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. In *CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD* (Vol. 1, No. 4, pp. 5-7).

Date: 11th January-2025

3. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИИ В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 26-31.
4. Ikromova, S. A. (2024). INTELLEKT VA IQBOL: KOGNITIV PSIXOLOGIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 99-104.
5. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВНЫЕ ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 20-25.
6. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ КРИЗИСЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 29-35.
7. Икромова, С. А. (2024). ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ И ПАМЯТЬ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 59-65.
8. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK SALOMATLIK VA UNING JAMIYATDAGI ROLI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 93-98.
9. Икромова, С. А. (2024). КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ И ТЕРАПИЯ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 8-14.
10. Икромова, С. А. (2024). ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПСИХОЛОГА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 63-68.
11. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ИХ РЕШЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 46-52.
12. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK YORDAMNING ASOSIY USULLARI: MASLAHATLASHUV VA TERAPIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 87-92.
13. Ikromova, S. A. (2024). EMOTSIYALAR VA ULARNING PSIXOLOGIK TA'SIRI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 105-110.
14. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING DAVOLASH USULLARI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 75-80.
15. Икромова, С. А. (2024). ЭМОЦИИ И ИХ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ЭФФЕКТЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 49-55.
16. Ikromova, S. A. (2024). SHAXSIYAT PSIXOLOGIYASI VA UNING SHAKLLANISHI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 62-67.
17. Икромова, С. А. (2024). ФРЕЙД И ЕГО ВКЛАД В НАУКУ ПСИХОЛОГИЯ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 43-48.

Date: 11th January-2025

18. Ikromova, S. A. (2024). KOGNITIV PSIXOLOGIYA: BILISH JARAYONLARI VA XOTIRA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 81-86.

19. Икромова, С. А. (2024). ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ ОПЫТЫ ЧЕЛОВЕКА И ПРОЦЕСС НИМИ УПРАВЛЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 14-19.

20. Икромова, С. А. (2024). ПОВЕДЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА И ВНУТРЕННЯЯ МОТИВАЦИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 8-13.

21. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 22-28.

22. Икромова, С. А. (2024). РАЗЛИЧИЯ В МУЖСКОЙ И ЖЕНСКОЙ ПСИХОЛОГИИ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 1-7.

23. Ikromova, S. A. (2024). STRESS VA UNING PSIXOLOGIK TA'SIRI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 68-74.

24. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ОТ ДЕТСТВА ДО ВЗРОСЛОСТИ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 1-7.

25. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK REABILITATSIYA VA MUAMMOLI SHAXSLAR BILAN ISHLASH. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 111-116.

26. Икромова, С. А. (2024). ГРУППЫ И СОЦИАЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ R. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 32-38.

27. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ РЕАБИЛИТАЦИЯ, ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА И ВОССТАНОВИТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 56-62.

28. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЯ ЛИЧНОСТИ И ВНУТРЕННИЙ МИР ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 53-58.

29. Ikromova, S. A. (2024). TUG'ISH VA OTA-ONA VO'LISHNING PSIXOLOGIK ASOSI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 117-122.

30. Икромова, С. А. (2024). КОГНИТИВНАЯ ПСИХОЛОГИЯ ПСИХИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ ЧЕЛОВЕКА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 36-42.

31. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РОДИТЕЛЬСТВА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 15-21.

Date: 11th January-2025

32. Икромова, С. А. (2024). СТРЕСС И ЕГО ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НА ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 39-45.
33. Ikromova, S. A. (2024). JINSIY PSIXOLOGIYA: ERKAK VA AYOL PSIXOLOGIYASI FARQLARI. Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system, 1(2), 277-282.
34. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIYADA ETIKA VA QONUNLAR: PSIXOLOGNING JAVOBGARLIGI. Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system, 1(2), 265-270.
35. Ikromova, S. A. (2024). YOSHLAR VA PSIXOLOGIK KRIZISLAR. Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system, 1(2), 283-288.
36. Ikromova, S. A. (2024). FREUD VA UNING PSIXOLOGIYA ILMIGA QO 'SHGAN HISSASI. Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system, 1(2), 319-322.
37. Ikromova, S. A. (2024). IJTIMOIIY PSIXOLOGIYA: GURUHLAR VA IJTIMOIIY TA'SIRLAR. Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system, 1(2), 271-276.
38. Ikromova, S. A. (2024). IJTIMOIIY PSIXOLOGIYANING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 2(1), 193-196.
39. Akbarovna, I. S. (2024). BOSHLANG 'ICH SINFLARDA O 'QITISHDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING ROLI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 108-113.
40. Akbarovna, I. S. (2024). BOLALARNING O 'QISH VA YOZISH KO 'NIKMARINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 120-125.
41. Akbarovna, I. S. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA O 'YINLAR ORQALI O 'QITISH: AFZALLIKLAR VA USULLAR. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 126-131.
42. Akbarovna, I. S. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVNING AHAMIYATI. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 114-119.
43. Akbarovna, I. S. (2024). STRESS, DEPRESSIYA VA BOSHQA RUHIY HOLATLARNING PSIXOLOGIYADAGI O'RNI. Science, education, innovation: modern tasks and prospects, 1(3), 7-13.
44. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ULARNING AHAMIYATI. Science, education, innovation: modern tasks and prospects, 1(3), 14-19.
45. Akbarovna, I. S. (2024). QAYTA ISHLASH JARAYONI, XOTIRA, FIKRLASH VA MUAMMONI HAL QILISH. Science, education, innovation: modern tasks and prospects, 1(3), 32-37.

Date: 11th January-2025

46. Akbarovna, I. S. (2024). IJTIMOIY MUNOSABATLAR, GURUH DINAMIKASI VA INSONLARNING IJTIMOIY DAVRANISHLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 26-31.
47. Akbarovna, I. S. (2024). EMOTSIYALARNI TANISH, IFODALASH VA BOSHQARISH USULLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 20-25.
48. Сайфуллаева, Н. Б. (2021). ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ КЛАССНЫХ УРОКОВ. *Вестник науки и образования*, (15-3 (118)), 40-42.
49. Сайфуллаева, Н. Б. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИДАКТИЧЕСКОГО ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ. In *НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ* (pp. 10-12).
50. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ КОМПЬЮТЕРНЫМ НАУКАМ. *Universum: технические науки*, (4-1 (109)), 41-43.
51. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).
52. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. *Академические исследования в современной науке*, 2(24), 148-152.
53. Fattullayeva, M. M. (2024). О ‘QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLAR O ‘QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 243-248.
54. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). INSONNING XULQ-ATVORI VA MOTIVATSIYASI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 301-306.
55. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). YOSH VA PSIXOLOGIK RIVOJLANISH: BOLALIKDAN KATTALIKKA QADAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 295-300.
56. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). PSIXOLOGIYANING UMUMIY TUSHUNCHASI VA ASOSIY SOHALARI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 289-294.
57. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). INSONNING HISSIY TAJRIBALARI VA ULARNI BOSHQARISH. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 307-312.
58. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). INSON PSIXIKASINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 313-318.
59. Fattullayeva, M. (2024). O ‘QUVCHILARNING SO ‘Z BIRIKMASI, GAP USTIDA ISHLASH KO ‘NIKMASINI O ‘STIRISH. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 534-542.

Date: 11th January-2025

60. Kamilovna, R. N. (2021). Coaching approach at a mathematics lesson in grade 3 in the educational structure “equal partner”. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 10(1), 228-234.

61. Rajabova, N., & Fayziyeva, D. (2021). FOLKLORISM IN THE WORKS OF DILSHOD RAJAB. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 212-214).

62. Rajabova, N. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QITUVCHILARINING TADQIQOTCHILIK KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 27(27).

